

Jaarstukken 2021

4.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

De gemeente Oegstgeest dient in staat te zijn om tegenvallers op te vangen, zonder dat deze negatieve effecten hebben op het voorzieningenniveau. De mate waarin we dit kunnen, wordt bepaald door de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken. Dit om niet begrote kosten en bekende risico's te dekken die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Dit wordt uitgedrukt met behulp van de ratio weerstandsvermogen. Dat is de verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit.

2. Risico's

Wij willen risico's die we lopen zo veel mogelijk beheersen door ze structureel en op systematische wijze te identificeren, prioriteren, analyseren en beoordelen. De gemeente Oegstgeest gebruikt NARIS als risicomanagementsysteem om de bestuurders en managers in staat te stellen om passende beheersmaatregelen te nemen voor risico's die het behalen van de doelstellingen van onze organisatie bedreigen. Risico's worden systematisch in kaart gebracht en beoordeeld door alle teams binnen de gemeente.

Risico-overzicht

In het onderstaande overzicht worden de tien risico's met de grootste financiële gevolgen apart gepresenteerd, aangevuld met de getroffen beheersmaatregel, de kans op het optreden ervan en de invloed van het risico op het totaal aan risico's.

Risico	Financieel gevolg (Max * 1000 €)	Maatregelen	Kans	Invloed
De gemeente Oegstgeest staat momenteel garant voor de rente en aflossing van leningen tot een totaalbedrag van € 7,3 miljoen. Het risico is dat de instelling zijn betalingsverplichting niet kan nakomen. Bij sommige leningen is er sprake van een onderpand € 3,8 miljoen	3475	Actief - 1. Het jaarlijks beoordelen van de financiële gegevens (minimaal de jaarrekening) van de geldnemende organisaties. 2. De financiële instellingen (geldgevers) jaarlijks wijzen op de plicht om betalingsachterstanden op geborgde geldleningen te melden.	25%	25.49%
Risico prijsstijgingen als gevolg van situatie Oekraïne	1000		50%	14.80%
Verplichting uit de samenwerkingsovereenkomst Knoop Leiden West	5150	Actief - Actief. De gemeente bewaakt de contractvoorwaarden bij de verplichting.	10%	11.35%
Oegstgeest aan de Rijn (VOF)	650	Actief - De gemeente en de ontwikkelaar delen de risico's, maar ook de projectsturing. Binnen de kaders van het contract wordt waar mogelijk gestuurd op het voorkomen van extra kosten en het behalen van marktconforme grondwaardes.	50%	9.53%
Volume groei Wmo met als gevolg een stijging van de kosten	250	Actief - -Monitoren van demografische ontwikkelingen -Sturen op instroom en versterking van preventie en algemene voorzieningen -Effecten van abonnementstarief op volume/kosten zijn nog onzeker. In de Leidse regio wordt de mogelijke volumestijging door het abonnementstarief gemonitord. In samenspraak met de VNG en het Rijk wordt onderzoek gedaan naar de effecten van de invoering van het abonnementstarief. In het Regeerakkoord Rutte IV staat dat het Rijk op dit punt actie zal ondernemen. Als daadwerkelijk sprake is van volume groei moet d.m.v. lobby richting Rijk gestuurd worden op extra rijksmiddelen.	70%	3.89%
De corona-crisis heeft gevolgen in het sociaal domein. Voor een deel van de mogelijke financiële gevolgen is rekening gehouden in onze begroting (waaronder een toename van het aantal bijstandsgerechtigden). Voor overige corona-gerelateerde kosten wordt in het sociaal domein voor diverse onderdelen compensatie geboden vanuit het Rijk (noodopvang kinderen, TOZO, TONK, etc.) . Mogelijk zijn er echter ook onvoorziene kosten die niet (volledig) gecompenseerd worden door het Rijk.	250	Actief - -Om de onvoorziene kosten voor de corona-crisis in het sociaal domein te beperken is het van belang om lokaal en regionaal zicht te houden op de ontwikkelingen en tijdig te anticiperen om financiële schade in te perken door beleidsmaatregelen. -Zicht houden op de ministeriële regelingen. -Lobby richting het Rijk vanuit de regio om voldoende middelen beschikbaar te houden/stellen voor het inperken van de financiële gevolgen van de corona-crisis.	70%	3.88%

Risico	Financieel gevolg (Max * 1000 €)	Maatregelen	Kans	Invloed
Als gevolg van de grotere vraag naar jeugdzorg (m.n. duurdere specialistische jeugdzorg; met verblijf) dan voorzien, bestaat de kans op overschrijding van budgetten.	250	Actief - 1. permanente monitoring budget om actie te kunnen ondernemen 2. zorgdragen voor adequate financiële reserve 3D/ Wmo 4. samenwerking op financieel gebied, spreiding financiële risico's in regio, bijv. bij financiële gevolgen incidenten jeugdzorg 5. juiste prikkel aan zorgaanbieders geven bij contractering, opdrachten en toetsing / contractbeheer/ wijzigen bekostigingssystematiek 6. bevorderen van participatie en inzet sociaal netwerk 7. Het kostenbewustzijn van de JGT's wordt verhoogd. Daarnaast wordt ingezet op normalisering. 8. Uitvoering regionale samenwerkingsagenda Jeugd. 8. overleg met huisartsen/zorgorganisaties over toegang tot de jeugdzorg	50%	3.32%
Het blijft als relatief kleine organisatie voor de gemeente Oegstgeest lastig om alle functies met vaste medewerkers ingevuld te krijgen en ingevuld te houden. Door deze gehele situatie blijft het risico bestaan dat relatief duurdere inhuur nodig is of dat arbeidsmarkttoelagen moeten worden betaald om de organisatie qua bezetting voldoende op niveau te houden. Het betreft de meerkosten boven de begrote salariskosten en de begrote inhuur.	200	Actief - Regionale samenwerking op probleemgebieden (uitlenen specialisten, gedeelde inzet), actieve beleid op het aantrekken van young potentials en participatie bij onderwijsinstellingen voor vergroten aantrekkelijkheid van onze organisatie voor stagiairs/trainees.	50%	2.96%
Decentralisatie maatschappelijke zorg gaat gepaard met onvoldoende rijksmiddelen en/of er is onvoldoende wooncapaciteit (t.b.v. BW, MO) om doelgroepen te laten uitstromen naar reguliere woningen met hogere kosten als gevolg.	250	Actief - - Ten behoeve van het voorkomen van tekorten wordt nu in de Leidse regio op basis van het uitvoeringsprogramma Maatschappelijke Zorg beoordeeld wat de inhoudelijke en financiële consequenties zijn voor Oegstgeest. In het uitvoeringsprogramma worden maatregelen opgenomen. -Oegstgeest is een kleine gemeente en om die reden wordt ingezet op subregionale samenwerking, teneinde financiële risico's in te perken. -Tevens moet worden ingezet op het realiseren van voldoende woonruimte (regulier, beschermd wonen, MO) om doorstroom en uitstroom te realiseren.	50%	2.76%
Als gevolg van indexering en specifieke keuzes en beslissingen bestaat de kans dat er geen grip is op het budget van de verbonden partijen met als gevolg dat de hoogte van de bijdrage onbeheersbaar wordt.	200	Actief - zienswijze op begroting, actieve participatie aan financiële overleggen, inhoudelijk alert op informatie werkgroep FKGR.	50%	2.21%

Overzicht Risico's

	Bedrag * 1000 (€)
Totaal 10 belangrijkste risico's:	11.675
Overige risico's:	2.696
Totaal alle risico's:	14.371

3. Weerstandscapaciteit

Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen maken we gebruik van een risicosimulatie. Het reserveren van het maximale bedrag van € 14.371.000 voor alle risico's is niet noodzakelijk. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en/of in hun maximale omvang optreden. Bij de simulatie spelen de maximale omvang en de kans dat het risico optreedt een rol. Over het geheel hanteren we een zekerheidspercentage van 90%, d.w.z. dat het voor 90% zeker is dat we alle risico's kunnen afdekken. Uit de simulatie blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit € 4.533.000 bedraagt.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit een incidenteel en een structureel deel. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang van toekomstige bezuinigingsmogelijkheden en het onbenutte deel van de belastingcapaciteit. Deze middelen kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering in de programma's. De beschikbare weerstandscapaciteit is € 13.227.000 en is als volgt opgebouwd:

Beschikbare weerstandcapaciteit	Startcapaciteit * 1000 (€)
1. Onbenutte belastingscapaciteit	2.068
2. Risicoreserve grondexploitatie	1.850
3. Eindwaarde Nieuw Rhijnegeest Restgebieden	424
3. Algemene reserve	6.668
4. Reserve Wmo/3D	2.217
Totale weerstandscapaciteit	13.227

4. Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de verhouding berekend tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. Deze berekening staat weergegeven in onderstaande figuur. (bedragen * € 1.000)

Ratio weerstandsvermogen =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 13.227}{€ 4.533} = 2,92$
----------------------------	---

Met een ratio van 2,92 is het weerstandsvermogen volgens de normtabel van de provincie (GTK) uitstekend (bij een getal > 2).

5. Kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente verplicht om een set van zes financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Deze kengetallen stellen raadsleden in staat, in combinatie met overige informatie in de paragraaf, zich een beeld te vormen van de financiële positie van de gemeente. Het BBV stelt geen normen bij deze kengetallen. Het uitgangspunt is dat het een politieke keuze is welke hoogte een raad acceptabel vindt. Eén enkel kengetal zegt ook weinig over hoe de financiële positie beoordeeld kan worden. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie.

De financiële kengetallen worden beoordeeld en krijgen een score: voldoende, matig of onvoldoende.

Kengetallen:	Werkelijk 2020	Begr. 2021	Werkelijk 2021
Netto schuldquote	42,6%	101,6%	74,0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	41,8%	100,7%	69,4%
Solvabiliteitsratio	35,7%	21,0%	27,5%
Structurele exploitatieruimte	3,9%	-0,3%	3,0%
Grondexploitatie	-5,0%	-2,1%	-5,1%
Belastingscapaciteit	140,5%	134,9%	141,2%

Kengetallen:	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Netto schuldquote	< 90%	90% > < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90% > < 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% > < 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	0	< 0%
Grondexploitatie	< 20%	20% > < 35%	> 35%
Belastingscapaciteit	< 95%	95% > < 105%	> 105%

Toelichting op financiële kengetallen

Netto schuldquote

Berekening (bedragen * € 1.000)	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Werkelijk 2021
Netto schuld:	30.240	61.813	43.028
Totale baten:	71.065	60.865	58.109
Netto Schuldquote:	42,6%	101,6%	74,0%

Met 74,0% eind 2021 is onze schuldquote ruim 'voldoende'. De netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe hoger het percentage, hoe meer externe financiering de gemeente heeft aangetrokken om de activiteiten (investeringen) te financieren. In 2021 hebben we ruim € 5,7 mln. uitgegeven aan onderwijshuisvesting, € 2,0 mln. voor rioleringen en € 2,2 mln. voor de converteerbare obligatielening. Hiervoor is een nieuwe geldlening voor aangetrokken van € 10 mln. Dit verklaart de stijging van onze netto schuld t.o.v. vorig jaar.

Ten opzichte van de verwachte netto-schuld in de begroting 2021 bleef deze achter omdat o.a. de begrote uitgaaf van de nieuwbouw Leo Kanner niet werd gerealiseerd en ook oude kredieten uit 2020 (en eerder) niet altijd werden benut. Ten aanzien van deze laatste groep wordt in deze jaarrekening een groot aantal oude kredieten afgesloten (zie hoofdstuk 7.3) om de financiering van het MJOP (in 2022) mogelijk te maken. Wanneer de geprognosticeerde uitgaven uit het MJOP in 2022 daadwerkelijk tot realisatie komen, zal de netto schuldquote verder stijgen richting de 130%.

1) Netto schuld = onderhandse leningen + overige vaste schuld + kortlopende schuld + overlopende passiva +/- langlopende uitzettingen +/- kortlopende vorderingen +/- overlopende activa 2) Inkomsten = totale baten voor bestemming

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe financieel gezonder de gemeente. Ten opzichte van 2020 (35,7%) is de solvabiliteit gedaald naar 27,5%. Dat is 'matig' in de jaarrekening, maar is beter dan de 21% prognose van de begroting 2021. Er zit dus een vertraging in de uitgaven t.o.v. de begroting. Omdat we aflossen op onze schulden zal onze solvabiliteit op termijn weer geleidelijk stijgen.

Berekening (bedragen * € 1.000)	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Werkelijk 2021
Eigen vermogen:	28.076	20.981	23.442
Totaal vermogen:	78.743	99.783	85.349
Solvabiliteit:	35,7%	21,0%	27,5%

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de totale baten.

Berekening (bedragen * € 1.000)	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Werkelijk 2021
Boekwaarde gronden:	-3.555	-1.278	-2.938
Totale baten:	71.065	60.865	58.109
Grondexploitatie:	-5,0%	-2,1%	-5,1%

Het kengetal grondexploitatie is gedaald van -5,0% in 2020 naar -5,1% in 2021. In absolute zin zijn de boekwaarden van de grondexploitaties negatief geworden omdat de naar de balans gebrachte opbrengsten hoger zijn dan de lasten. In het algemeen heeft de grondexploitatie een redelijke impact op de financiële positie van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden (grondexploitatie) is van belang, omdat deze waarde terugverdiend moet worden bij de verkoop. De opbrengst uit verkoop van grondposities wordt gebruikt voor het aflossen van de geldleningen en daarmee een positief effect op de schuldquote en dus ook op de solvabiliteit.

Structurele exploitatieruimte

Het kengetal Structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of een gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen, dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Dit kengetal wordt berekend door het saldo van structurele baten en structurele lasten te delen de totale baten.

Berekening (bedragen * € 1.000)	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Werkelijk 2021
Structurele baten - structurele lasten:	2.234	-578	2.091
Structurele onttrekkingen - structurele toevoegingen:	528	398	-370
Totale baten:	71.065	60.865	58.109
Structurele exploitatieruimte:	3,9%	-0,3%	3,0%

Wij scoren op dit kengetal eind 2021 een voldoende, met waarde 3,0% (t.o.v. 2020 met waarde 3,9%). Dat betekent dat onze structurele baten hoger zijn dan onze structurele lasten.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De belastingcapaciteit is de ruimte die de gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen en wordt berekend aan de hand van de woonlasten. Onder woonlasten verstaan we de ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Dit kengetal wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden met een woning met de gemiddelde Woz-waarde van Oegstgeest van 2021 te vergelijken met het landelijk gemiddelde over 2020. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert men als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% als 'matig' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'.

In onze gemeente bevinden de woonlasten zich in 2021 ten opzichte van het gewogen landelijk gemiddelde van het jaar ervoor op 141,2%. Daarmee scoren we 'onvoldoende', waarbij wel is aan te tekenen dat de gemiddelde Woz-waarde in Oegstgeest 49% hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

De rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn in 2021 100%-kostendekkend begroot, maar de realisatie blijft hier bij achter (zie de paragraaf lokale heffingen). De tarieven voor een meerpersoonshuishouden in Oegstgeest (€ 602) zijn hoger dan het landelijke gemiddelde (€ 506). Voor een eenpersoonshuishouden zijn zij nagenoeg gelijk aan het landelijk gemiddelde (€ 437 vs. € 433).

Conclusie

Alle kengetallen overziend kunnen we constateren dat de gepresenteerde kengetallen in deze jaarrekening nog gunstig zijn, maar dat de richting van de geschetste ontwikkelingen vanuit het IHP en MJOP een minder positief beeld zullen geven. We moeten er voor zorgen dat we afgewogen keuzes in onze noodzakelijke investeringen maken en strak blijven sturen op begrotingsdiscipline en streven naar structurele jaarrekeningoverschotten. Wij blijven staan voor een evenwichtig financieel beleid.

4.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

1. Inleiding

We zijn beheerder, inrichter en voor een groot deel ook eigenaar van de openbare ruimte in Oegstgeest. Bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte ontstaan kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, kunstwerken, groen, gebouwen en verlichting. Naast beheerder en producent van kapitaalgoederen zijn wij er ook gebruiker van. Bij het verstrekken van uitkeringen, het bieden van zorg en het bijhouden van persoonsgegevens, maken we gebruik van kapitaalgoederen zoals het gemeentehuis en de gemeentewerf.

Kortom, kapitaalgoederen zijn enerzijds het onderwerp van onze taken en anderzijds een middel om deze te realiseren. De kwaliteit en het onderhoud van de kapitaalgoederen is mede bepalend voor het voorzieningenniveau in Oegstgeest. Daarmee is het dus ook sterk van invloed op de beeldvorming, beleving en tevredenheid van inwoners. De kosten van kapitaalgoederen zijn een substantieel deel van de gemeentelijke begroting. Door planmatig onderhoud stellen we (grote) investeringen voor vervanging zo lang mogelijk uit.

2. Beleidskader

Op 24 september 2015 heeft de gemeenteraad het beeldkwaliteitsplan vastgesteld. Dit beeldkwaliteitsplan vormt de standaard voor het onderhoud van de openbare ruimte. Uitvoering hiervan moet leiden tot een bestendige situatie waarin we deze kapitaalgoederen onderhouden volgens vastgestelde functionaliteit, en kwaliteitsniveau(s) waarbij we de totale kosten optimaliseren. Vanaf 2016 onderhouden we de openbare ruimte op CROW-beeldkwaliteit-niveau B (zie Begrippenlijst), met uitzondering van bosplantsoenen, hagen en beschoeiingen. Deze zullen we onderhouden op CROW beeldkwaliteit-niveau C. Voor het gemeentelijk vastgoed geldt dat we het onderhoud sober en doelmatig uitvoeren (conform meerjarenonderhoudsplan gemeentehuis 2019).

In 2021 zijn de beheerplannen geactualiseerd en in een integraal Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) opgenomen. Dit MJOP is (nog) niet vastgesteld. Wel is ingestemd met een aantal projecten waarvoor middelen beschikbaar zijn gesteld. Oudenhof fase 1, Rijnsburgerweg/Rhijnzichtweg, Geversstraat, busverbinding Poelgeest.

Verdere behandeling door de raad staat gepland in 2022. In het onderstaande schema staan de beheerplannen vermeld.

De plannen bevatten per kapitaalgoed:

- De werkzaamheden die we moeten doen in het kader van de instandhouding van het kapitaalgoed.
- Het besloten onderhoudsniveau uit het beeldkwaliteitsplan.
- De grootte van het areaal.
- De kosten voor de instandhouding van het kapitaalgoed, zoals klein en groot onderhoud.
- Vervangingskosten.

3. Meerjarenonderhoudsplan (MJOP)

Om te komen tot een MJOP is het noodzakelijk de basis op orde te hebben. Dit betekent dat de benodigde en wettelijk verplichte inspecties voor de verschillende vakdisciplines (groen, civiele kunstwerken, verhardingen, spelen, riolering) zijn uitgevoerd.

In mei 2021 zijn de beheerplannen aan de raad gepresenteerd. Uit de inventarisaties en inspecties komt naar voren dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Alle onderhoudsopgaven zijn vertaald op de kaart van Oegstgeest. Dit heeft geleid tot circa 40 locaties waar urgent onderhoud nodig is. Per locatie is integraal afgestemd welk onderhoud die specifieke locatie vraagt. Daaruit komt naar voren of het als een mono- of multidisciplinair project opgepakt gaat worden.

In het najaar van 2021 bleek dat toekenning van de benodigde middelen niet mogelijk was zonder hiervoor ook naar het financiële beleid van de gemeente te kijken. Hierdoor is de besluitvorming van het MJOP niet in de begrotingsbehandeling 2022-2025 opgenomen.

In deze periode zijn de projecten steeds tegen het licht gehouden voor wat betreft noodzakelijkheid en urgentie. Nogmaals bleek dat alle projecten noodzakelijk zijn. In de urgentie is een onderscheid gemaakt en zijn de projecten in 3 fases verdeeld.